

А. М. Штангрет, Б. В. Дурняк, О. В. Мельников

СТРУКТУРА АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ у 2001 – 2004 рр.

За даними офіційних статистичних звітів Держкомстату України досліджується структура активів підприємств видавничо-поліграфічного комплексу країни за останні роки.

On the basis of the Official Statistical Reports and statistical information, given by the State Committee of Statistics in Ukraine, the structure of the assets accumulated by printing and publishing houses during the last few years, has been investigated in this article.

За останні роки проведено ряд досліджень, що стосуються окремих аспектів функціонування видавничо-поліграфічного комплексу країни та галузі в цілому. Ці публікації торкалися проблем діяльності малих підприємств [2, 10, 11], особливостей формування облікової політики [9] та технічного оновлення [7, 8] підприємств, розвитку підприємництва в галузі [1], реструктуризації [24], аналізу витрат [21], тенденцій випуску друкованої продукції [13, 15] й основних показників роботи підприємств [5, 6], стану галузі в цілому [3, 4, 12, 20, 22, 23]. Водночас матеріалів, де б розглядалася структура активів підприємств видавничо-поліграфічного комплексу, не було.

Автори цієї статті ставили за мету дослідити структуру активів підприємств видавничо-поліграфічного комплексу країни за останні роки. У процесі роботи опрацьовано офіційні статистичні звіти [16 – 19], підготовлені Державним комітетом статистики України, та статистичну інформацію безпосередньо в Держкомстаті. Це пов'язано з тим, що в статистичних щорічниках міститься не вся потрібна для аналізу інформація. Слід також зауважити, що звіт Держкомстату за попередній рік підписують до друку у вересні – жовтні наступного року, тому аналізовані нами дані обмежуються 2004 роком.

Загальновідомо, що активи підприємства – це засоби господарюючого суб'єкта, потрібні для його функціонування в різних формах діяльності з метою одержання прибутку. Тобто фінансовий стан і фінансові результати його господарської діяльності значною мірою залежать від доцільності й раціональності вкладення фінансових ресурсів в активи.

Зібрана й опрацьована інформація стосується лише основних підприємств (рис. 1, 2). Запропонований підхід до аналізу має таке підґрунтя:

усі підприємства поділено нами на дві групи – основні й малі. За діючим Господарським кодексом України до малих відносяться підприємства з кількістю працюючих до 50 чоловік, за нашою класифікацією всі інші підприємства – основні;

збір та групування статистичної інформації в Держкомстаті дозволив нам узагальнити інформацію лише по основних підприємствах.

Окрім того, за аналізований період відбулися зміни у визначенні форм власності: якщо до 2004 р. виділяли власність приватну, колективну, державну, комунальну й власність міжнародних організацій, то тепер маємо – приватну, державну, державну корпоративну, комунальну та комунальну корпоративну.

На основі узагальнення статистичної інформації по всій промисловості й за секціями Класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) 22.1 «видавнича справа» і 22.2 «поліграфічна діяльність» відмічено позитивні зміни в обсязі виготовлення продукції (робіт, послуг) у 2001–2004 рр. (див. таблицю).

ВАРТІСТЬ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (млн. грн.)

Секція/ КВЕД	Вид діяльності	Тип під- приємств	Рік			
			2001	2002	2003	2004
D	обробна промисловість	основні	169217,7	179994,6	211822,5	255551,7
22.1	видавнича справа		987,2	1437,6	1871,8	2216,6
22.2	поліграфічна промисловість		795,9	802,1	1055,9	1268,3

Скориставшись офіційною статистичною інформацією та виконавши ряд розрахунків, автори відзначають наявність чітко виражених тенденцій щодо зростання вартості активів підприємств обробної промисловості в цілому та видавничої справи і поліграфічної діяльності зокрема. Визначені тенденції знайшли відображення в ряді показників. Так, темп приросту вартості активів підприємств у 2004 р. порівняно з 2001 р. по обробній промисловості становив 51,0%, по видавничій справі – 124,5, по поліграфічній діяльності – 59,4%. Середньорічний темп приросту вартості активів (2001 – 2004 рр.) по обробній промисловості склав 14,73%, у т. ч. по видавничій справі – 30,94% (у 2002 р. проти 2001 р. вартість активів збільшилася на 45,6%), по поліграфічній діяльності – на 16,79%. Середньорічний темп приросту кількості підприємств обробної промисловості за цей же період становив 3,57%, у т. ч. видавничої справи – 6,62% та поліграфічної діяльності – 5,61%. Темп приросту вартості активів у підприємств, що спеціалізуються на видавничій справі, мають тенденцію до зменшення (порівняно з 2001 р.): у 2002 р. – на 30,2; 2003 р. – на 18,4%.

Подальший аналіз динаміки вартості активів підприємств проведено за окремими видами діяльності та формами власності (рис. 1, 2). Згідно з результатами дослідження динаміки вартості активів основних підприємств за КВЕД 22.1 «видавнича справа» упродовж 2001–2003 рр. найбільший показник мали колективні (2001 р. – 615,8 млн. грн. (62,4%), 2003 р. – 1375,3 млн. грн. (73,5%) та державні (2001 р. – 328,5 млн. грн. (33,3%), 2003 р. – 400,7 млн. грн. (21,4%) підприємства. Після змін у законодавчій сфері домінуюча частка вартості активів (73,8%) належала підприємствам приватної форми власності. Високі середньорічні темпи приросту вартості активів характерні для підприємств власності міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав – 301,3% (у 2002 р. проти 2001 р. обсяг зріс у 7,027 раза, а в 2003 р. відносно 2002 р. – ще у 2,3 раза, попри доволі незначну частку в загальному обсязі – 0,4–3,2%), а також колективної (49,5%, зокрема, річні темпи приросту порівняно з минулими роками у 2002 р. становили 57,3%, 2003 р. – 42,0%) та державної (10,4%) форм власності.

Відповідно до офіційної статистичної інформації в 2001–2003 рр. найбільша вартість активів основних підприємств за КВЕД 22.2 «поліграфічна діяльність» належала колективним (2001 р. – 585,4 млн. грн. – 73,3%; 2002 р. – 607 млн. грн. – 75,7%; 2003 р. – 822,5 млн. грн. – 77,9%). Щодо підприємств інших форм власності, то спостерігається зменшення частки вартості активів у державних (2001 р. – 93,4 млн. грн. – 11,7%; 2002 р. – 61,8 млн. грн. – 7,7%; 2003 р. – 68,1 млн. грн. – 6,4%) та комунальних (2001 р. – 64,9 млн. грн. – 8,1%; 2002 р. – 53,7 млн. грн. – 6,7%; 2003 р. – 46,8 млн. грн. – 4,4%) підприємств. Однак помічено зростання частки й вартості активів у підприємств приватної форми власності: у 2001 р. – 23,2 млн. грн. (2,9%); у 2002 р. – 39,0 млн. грн. (4,9%); у 2003 р. – 70,1 млн. грн. (6,6%).

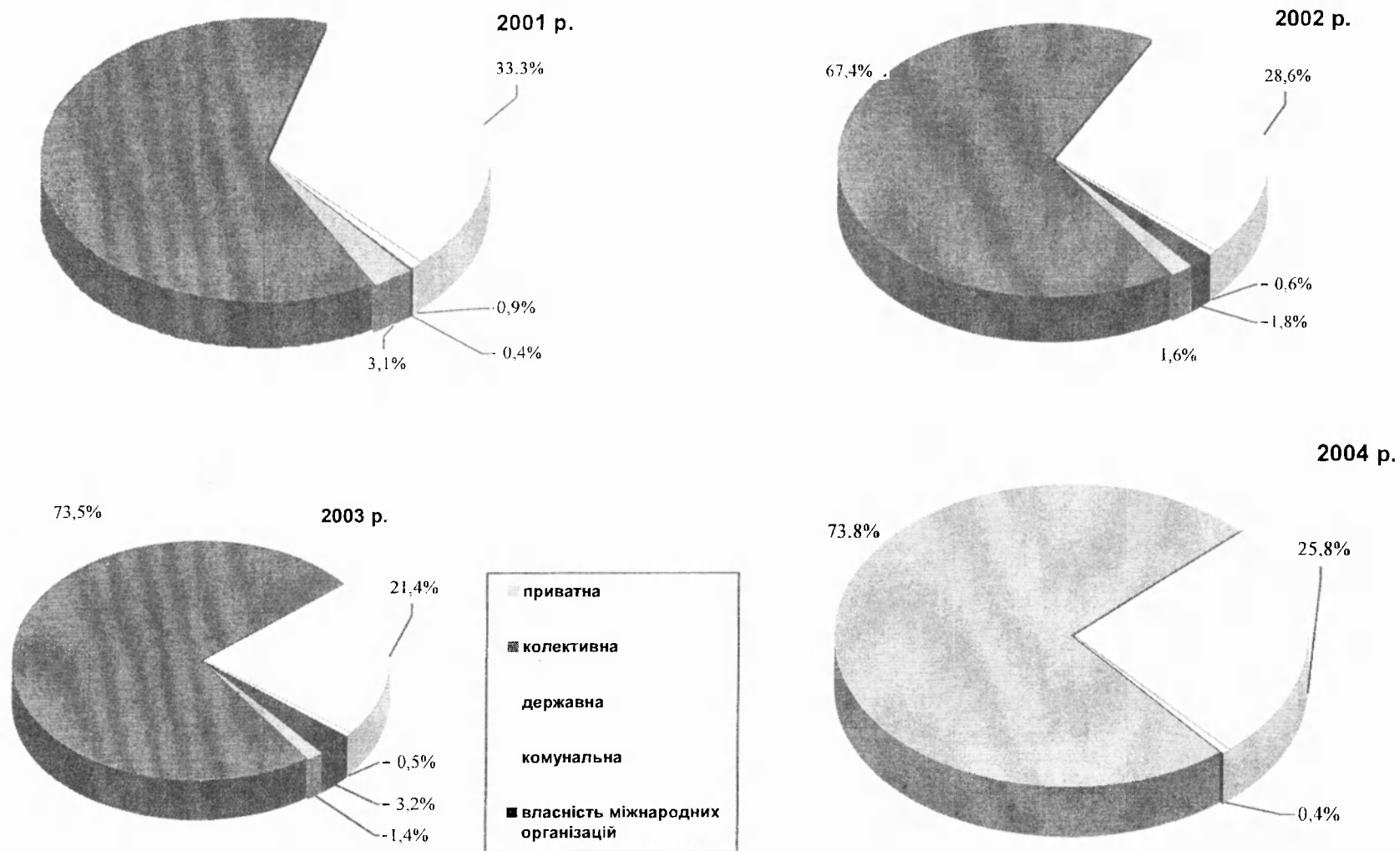

Рис. 1. Вартість (млн. грн.) та структура активів підприємств (видавнича справа) у 2001–2003 рр.

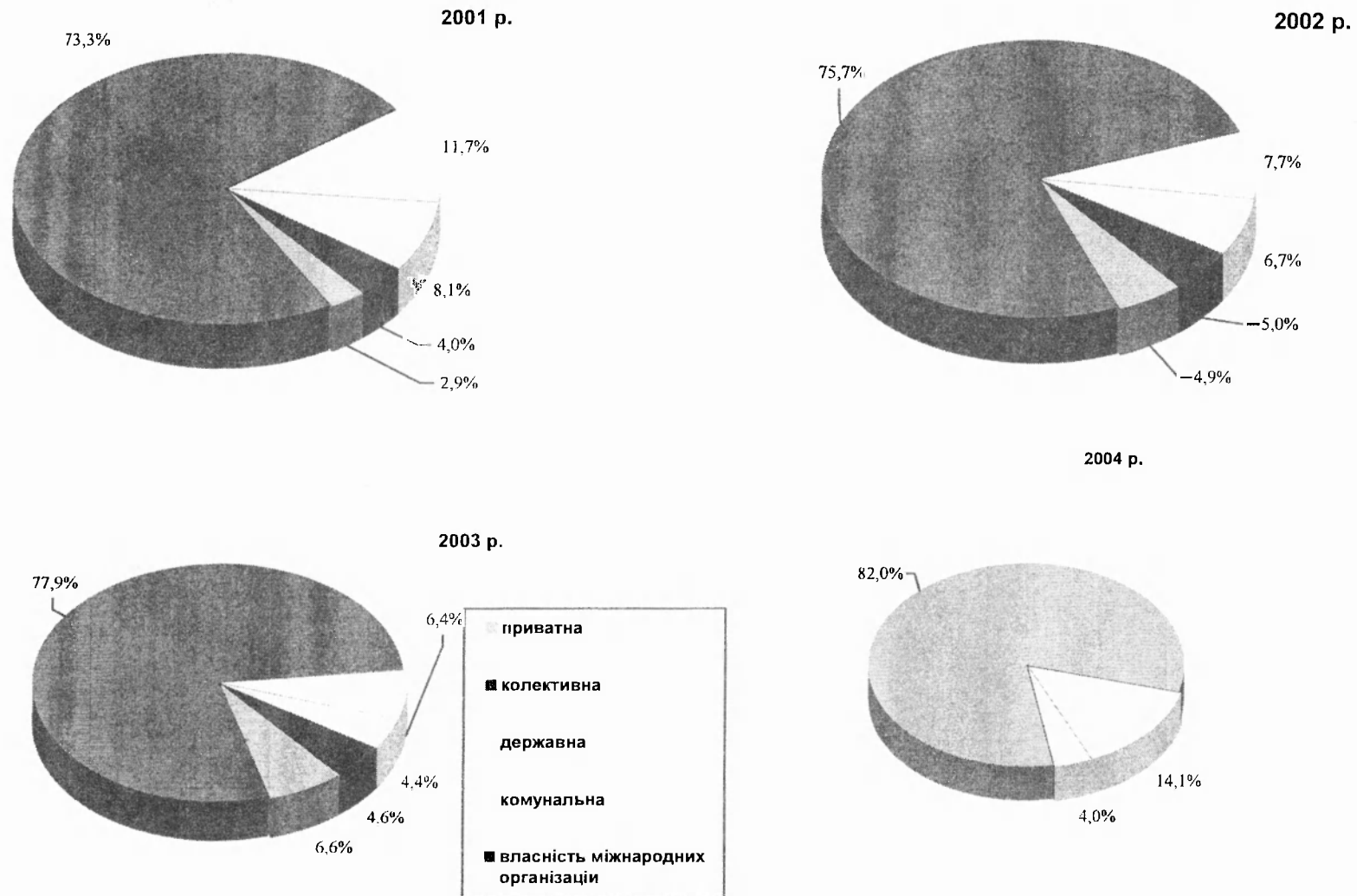

Рис. 2. Вартість (млн. грн.) та структура активів підприємств (поліграфічна діяльність) у 2001–2003 рр.

Науочною характеристикою динаміки вартості активів стали визначені середньорічні темпи її приросту (2001–2003 рр.), які були найвищими в підприємств приватної (73,8%, зокрема у 2002 р. проти 2001 р. обсяг зріс на 68,1%, а в 2003 р. відносно 2002 р. – ще на 79,7%) і колективної (18,5%) форм власності, а також у підприємств власності міжнародних організацій і юридичних осіб інших держав (22,8%). Низькі середньорічні темпи приросту властиві підприємствам державної (–14,6%, у 2002 р. порівняно з 2001 р. вартість активів основних підприємств зменшилася на 33,8% при одночасному скороченні їх кількості на 42 (12,8%) та комунальної (–15,1%, річні темпи приросту вартості активів проти попереднього року у 2002 р. становили (–17,3%), 2003 р. – (–12,8%, при скороченні кількості підприємств у 2002 р. на 17 (–15,6%), 2003 р. – на 8 (–8,7%) форм власності.

Окрім абсолютних показників, автори проаналізували й окремі відносні, зокрема, визначили середню вартість активів у розрахунку на одне підприємство (рис. 3, 4) та відношення чистого доходу до вартості активів підприємств (рис. 5, 6).

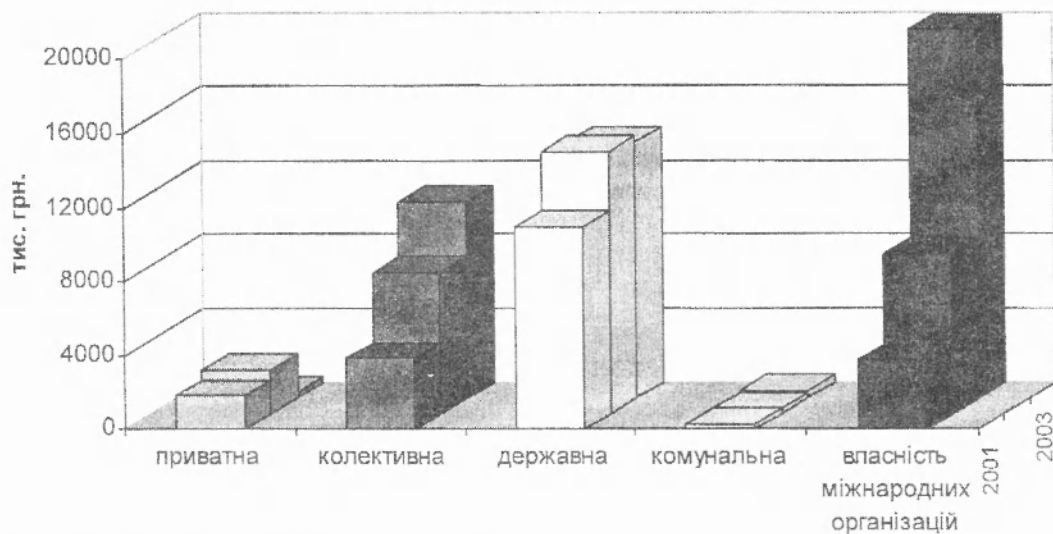

Рис. 3. Середня вартість активів у розрахунку на одне основне підприємство (видавнича справа)

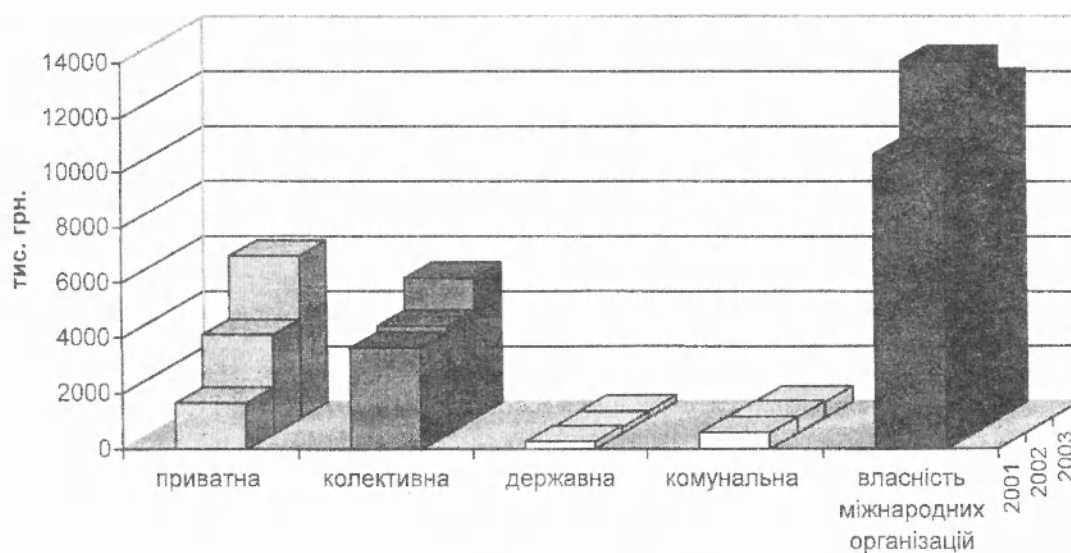

Рис. 4. Середня вартість активів у розрахунку на одне основне підприємство (поліграфічна діяльність)

Рис. 5. Динаміка відносного показника ефективності використання активів основних підприємств (видавнича справа)

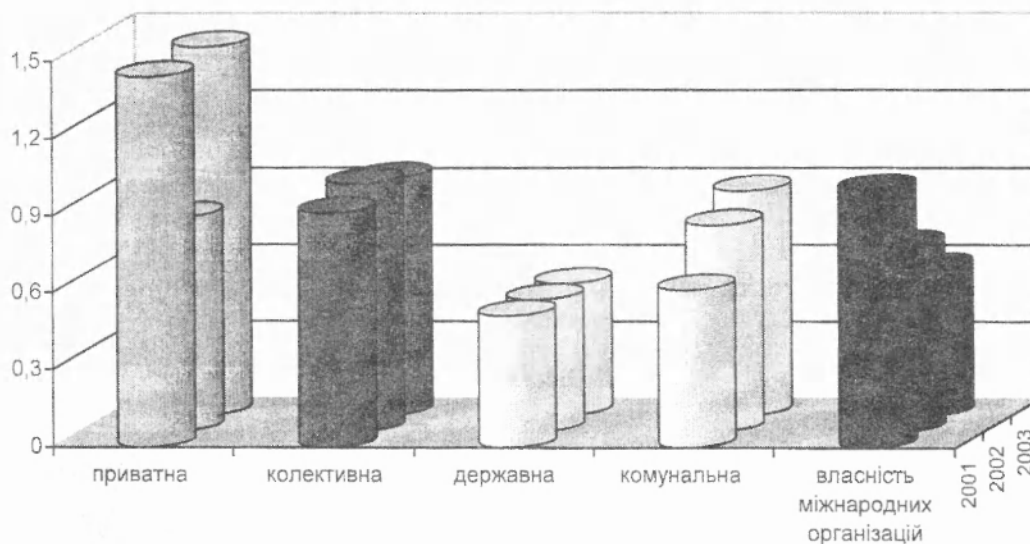

Рис. 6. Динаміка відносного показника ефективності використання активів основних підприємств (поліграфічна діяльність)

Проведені розрахунки засвідчують, що за КВЕД 22.1 «видавнича справа» у 2001 – 2002 рр. найвищий середній рівень вартості активів притаманний підприємствам державної форми власності (у 2001 р. – 10950 тис. грн., 2002 р. – 14175,9 тис. грн.), а в 2003 р. – підприємствам власності інших держав (19866,7 тис. грн.). Позитивно можна охарактеризувати рівень середньорічного темпу приросту цього показника в підприємств колективної форми власності – 65,8%. Незважаючи на незначну кількість іноземних підприємств, за КВЕД 22.2 «поліграфічна діяльність» середній рівень вартості їх активів значно вищий порівняно з підприємствами інших форм власності.

Запропонований відносний показник ефективності використання активів підприємств не є оптимальним критерієм для чіткого формулювання висновків, оскільки вказує лише на величину чистого доходу, що припадає на 1 грн. вартості активів, не характеризуючи до того ж кінцевих фінансових результатів. Попри це, за КВЕД 22.1 найвищий рівень даного показника

упродовж 2001 – 2003 рр. був притаманний підприємствам власності інших держав, а за 22.2 – приватним підприємствам.

Незважаючи на складність отримання й опрацювання статистичної інформації, результати нашого дослідження дозволяють відзначити позитивні зміни у зростанні вартості активів, середньої вартості в розрахунку на одне підприємство та ефективності їх використання за окремими формами власності. Автори вважають важливим подальше підвищення вартості активів, зокрема, за рахунок збільшення основних виробничих засобів, паралельне нарощування обсягів реалізації продукції і зростання рівня чистого прибутку.